

GPS (RT 90 2.5 gon V)
Bedjarör: 1364138 Ö, 6313935 N

Gammalt och fascinerande

Bedjarör är en fascinerande plats väl värd ett besök. Gravfältet är omkring 1700 år gammalt! Här har människor i generationer begravts samtidigt som gårdarna hållits i drift. Järnåldersdösarna finns endast att skåda i området runt Bolmen och Lagan.

Gläntan med det stora röset är en mycket trevlig plats att avnjuta en picknickkorg på. Det är vackert och lummiga lövträd erbjuder skugga. Gravfältets rogivande lugn är påtagligt och platsen andas uråldrig historia. Stanna upp ett tag och ägna en stund åt att filosofera.

Andra sevärdheter i närheten:

Vallsnäs och Tiraholm.

Vägbeskrivning

Kör vägen mellan Unnaryd och Odensjö. Ungefär fem kilometer från Unnaryd ligger Bedjarör på höger sida. I vägkanten finns en skylt om sevärdhet. Eftersom Bedjarör ligger endast några hundra meter från Unnens strand, går det också bra att nyttja båt och komma sjövägen.

Omslagsbild: Vy över Bedjarör. Foto: Karin Tengnäs. **Huvudsakliga källor:** Information från Länsstyrelsen i Hallands län och från Lennart Carlie, Landsantikvarien, Halmstad; Om odlingsystemet: "Det svenska jordbrukets historia. Jordbrukets första femtusen år" av Stig Welinder, Ellen Anne Pedersen och Mats Widgren. Natur och kultur/LTs förlag. **Faktasök:** Malin Ekwall och Bo Tengnäs. **Textsammanställning:** Karin Tengnäs. **Samtliga foton:** Bo och Karin Tengnäs. **Illustration av järnåldersmiljö:** Willy Lindström. **Logotyp:** Lars Lidman. **Grafisk form:** Tecknargården/Willy Lindström. **Produktion:** Naturbruk AB/Bo Tengnäs. **Projektsamordning:** Bitte Rosén Nilsson, Hylte kommun. **Copyright:** Naturbruk AB. **Tryckår:** 2006.

Foldrarna i serien "I Ebbe Skammelsöns kölvatten" finns på Internet: www.hylte.se eller www.unnaryd.com

I EBBE SKAMMELSONS KÖLVATTEN

"Och i Söra Säfsås Utmark ett stort Stenrör (Beja Rör kallat) och många stora Stenar i jorden nedsatta och uprättstående. Å detta märkvärdiga Ställe, kan af de som nu lefwa säga sig hördt af gamla, mer än de hafwa varit i hedendoms tiden bedjeplatts och kapell."

Anders Johansson m.fl. 1844. Återgivet av Knut Samuelsson i "Sagor, sägner och andra berättelser från Unnaryd". Södra Unnaryd – Jälluntofta Fornminnes- och Hembygdsförenings Årsskrift 1972.

En fascinerande fornlämning

Järnåldern. Nordens olika åldrar skiljer sig från de i Medelhavsområdet. Järnåldern började i Norden ungefär 500 före Kristus och varade till 1050 efter Kristus. Med äldre järnåldern menas åren mellan 500 före Kristus och 400 efter Kristus.

helt permanenta utan från tid till annan flyttades åkern. På den övergivna marken blev trädslag som björk vanliga. Björken fröar av sig rikligt och trivs på öppna ytor. Genom att åkrarna inte var helt permanenta var det ingen klar uppdelning med stängsel mellan den intensivt utnyttjade inägomarken närmast husen och utågor längre bort. Den uppdelningen kom senare. Sannolikt var det inte heller någon permanent uppdelning av marken på olika ägare. Troligen hade man rätt till marken baserat på vad man kunde bruka.

Redskap

Järnhanteringen medförde att nya redskap kunde tas i bruk. Man hade liar med blad som bara var 35–40 cm men på långa skaft. Råfsor, tröskredskap och årder användes också.

Byggnader

På järnåldern bodde folk i så kallade långhus och det kan på goda grunder antas att det legat ett långhus byggt med pålar i närheten av Bedjarör. Sådana hus var ofta 20–25 meter långa. Boskapen gick nog oftast ute största delen av året, kanske till och med hela året. Vinterfoder för djuren och även förråd av mat för folk fick man ha under tak. Måhända har det funnits ett antal långhus som avlöst varandra och efter hand placerats på olika ställen. På många håll i världen har man fortfarande för vana att flytta eller bygga helt nya hus från tid till annan. En fördel med det är att man kommer åt att odla den jord som blivit gödslad just där huset stått. Även området runt omkring huset blir av naturliga skäl efter en tid bördig mark.

Bedjarör är ett gårdsgravfält från äldre järnåldern. På ett relativt litet område finns en unik samling gravar. Det var attraktivt att bosätta sig vid de stora sjöarna Unnen och Bolmen. Hus byggdes. Jordbruk bedrevs tillsammans med fiske och boskapsskötsel. Gårdar kunde ligga i samma område i flera hundra år. Som benämningen gårdsgravfält antyder var detta område begravningsplatsen för en gård eller bosättning som funnits alldeles i närheten av det nuvarande gravfältet.

Gravfältet dateras till 200 – 300-talen efter Kristus. I områdena väster om Bolmen finns här och var rester av stenåldersboplatser men det finns väldigt få spår av

mänsklig verksamhet från bronsåldern och från den allra äldsta delen av järnåldern. Från 200- och 300-talen finns det sedan ganska rikligt med lämningar. Sedan finns det åter få lämningar från perioden 400 – 800. Från vikingatiden finns det talrika bevis på mänsklig verksamhet. Det finns därmed mycket som tyder på att det inre av Halland och västligaste Småland tillfälligt mer intensivt koloniserades av folk på 200- och 300-talen i samband med att folkmängden ökade. Skogsbygden tycks däremot åter i stort sett ha varit utan fast bosatt befolkning under 500 år fram till vikingatiden då folk åter flyttade in.

Det stora röset

Gravfältet är 55 meter långt och 40 meter brett. Dess centrum utgörs av ett stort röse. Röset är ungefär 15 meter i diameter och 1,6 meter högt med en grop i mitten. Det är det här röset som är det egentliga Bedjarör. Kanske var det här som någon mer betydande person från gården begravdes.

Flera andra fornlämningar

Inom området har man uppskattat att det finns omkring 75 fornlämningar. Förutom själva Bedjarör finns det inom området både kvadratiska och runda stensättningar, domarringar, järnåldersdösar och resta hållar.

Domarringar

Domarringarna består vardera av fyra till nio stenar som från början var resta i en cirkel. Flera av stenarna är nu omkullfallna. Domarringen kan innehålla en eller flera brandgravar. En brandgrav är en grav för askan efter kremerade lik. Namnet domarring är en folkslag term. Den syftar till ett talesätt om att domarringar skulle ha varit tingsplatser. Det finns inte vetenskapliga belägg för att detta skulle vara sant.

Järnåldersdösen

- endast i Bolmenområdet!

Järnåldersdösen bestod av en stenbelagd fyrkant med en sida öppen. Ovanpå placerades en håll som fick konstruktionen att likna en kista med öppning mot söder. Många av de stora, flata stenarna på gravfältet är med största sannolikhet rester av dösar som förstörts genom åren. De flesta av dösarna består nu av en eller två resta hållar, varav flera lutar mycket. Järnåldersdösen är en mycket speciell gravform. I Sverige finns den endast i Lagans tillrinningsområde från trakterna av Nöttja och Kånna i söder till Byarum i norr. Gravfältet Bedjarör är en av de västligaste platserna där det finns järnåldersdösar. Det är också bland de gravfält som har flest lämningar efter sådana dösar. På så vis är det unikt för vår trakt.

Hur såg det ut i området på 200- 300-talen?

Skogarna

Bronsålderns rika skogar med mycket ek och lind hade under järnåldern till stor del ersatts av skogar där björk, hassel och andra ljuskrävande träd och buskar dominerade. Under århundradena efter

Kristi födelse fanns sådan ljus lövskog på hela Sydsvenska höglandet. Förekomsten av ljusålskande trädslag hängde ihop med att mycket mark användes som åker, äng eller för betesdrift.

Odlingslandskapet

I skogarna på Sydsvenska höglandet finns det omfattande lämningar av rösen som visar på tidig odling. Moränjordarna var kanske inte idealiska men ändå odlingsbara. Avkastningen var låg så det gick åt stora arealer. Åkrarna var ännu inte

